

**B.A. (Part-I) Examination
SANSKRIT (Literature)
(Optional Subject)**

Time : Three Hours]

[Full Marks : 100

N.B. :- Write the answers in the medium offered.

सूचना :- उत्तर स्वीकृत माध्यमातून लिहावीत.

सूचना :- उत्तर स्वीकृत माध्यम में लिखिए।

1. Translate any **THREE** of the following :-

खालीलपैकी कोणत्याही तीन श्लोकांचा अनुवाद करा :-

निम्नलिखित में से किन्हीं तीन पद्यांशों का अनुवाद कीजिये :-

(i) धीरस्याश्रमसंश्रितस्य वसतस्तुष्टस्यवन्यैः फलै-
मार्नार्हस्य जनस्य वल्कलवतस्त्रासः समुत्पाद्यते ।
उत्सिक्तो विनयादपेतपुरुषो भाग्यश्चलैर्विस्मितः
कोऽयं भो निभृतं तपोवनमिदं ग्रामीकरोत्याज्ञया ।।

(ii) परिहरतु भवान् नृपापवादं
न परुषमाश्रमवासिषुप्रयोज्यम् ।
नगरपरिभवान् विमोक्तुमेते
वनमभिगम्य मनस्विनो वसन्ति ।।

(iii) कामेनोज्जयिनीं गते मयि तदा कामप्यवस्थां गते
दृष्ट्वा स्वैरमवन्तिराजतनयां पञ्चेषवः पातिताः ।
तैरद्यापि सशल्यमेव हृदयं भूयश्च विद्धा वयं
पञ्चेषुर्मदनो यदा कथमयं षष्ठः शरः पातितः ॥

(iv) रूपश्रिया समुदितां गुणतश्च युक्तां
लब्ध्वा प्रियां मम तु मन्द इवाद्य शोकः ।
पूर्वाभिघातसरुजोऽप्यनुभूतदुःखः

पद्मावतीमपि तथैव समर्थयामि ॥

(v) सम्बन्धिराज्यमिदमेत्य महान्प्रहर्षः
स्मृत्वा पुनर्नृपसुतानिहानं विषादः ।
किं नाम दैव ! भवता न कृतं यदि स्याद्
राज्यं परैरपहतं कुशलं च देव्याः ॥

18

2. Sketch the character of 'उदयन' or 'विदूषक'.

'उदयन' किंवा 'विदूषकाचे' स्वभावचित्रण रेखाटा.

'उदयन' अथवा 'विदूषक' का चरित्रचित्रण कीजिए।

OR/किंवा/अथवा

Write the importance of fifth Act of 'स्वप्नवासवदत्तम्' ।

'स्वप्नवासवदत्तम्' नाटकाच्या पाचव्या अंकाचे महत्त्व लिहा.

'स्वप्नवासवदत्तम्' नाटक के पाँचवें अंक का महत्त्व लिखिए।

12

खादति च । सः वृक्षतः अवरोहति । पुनः कोकिलम् अन्विष्यति ।
सः कोकिलं न पश्यति । सः क्रुद्धः भवति । सः कुठारेण वृक्षं
कृन्तति ।

(i) पथिकः कुत्र गच्छति ?

(ii) पथिकः कुत्र प्रविशति ?

(iii) सः कुत्र विश्रामं करोति ?

(iv) सः केन कारणेन प्रबुद्धः भवति ?

(v) कोकिलस्वरेण सः कथम् भवति ?

(vi) सः उपरि किं पश्यति ?

(vii) सः कुत्रतः अवरोहति ?

(viii) पथिकः कुठारेण किं करोति ?

10

(B) Explain the 'सूत्रा' s any **TWO** :—

सूत्रांचे सपष्टीकरण करा कोणतेही दोन :—

किन्हीं दो सूत्रों का स्पष्टीकरण कीजिए :—

(i) आदिरन्त्येनसहेता

(ii) उच्चैरुदात्तः

(iii) परः संनिकर्षः संहिता

(iv) सुप्तिङन्तं पदम्।

6

7. Read the following passage and answer the questions in Sanskrit (Any **FIVE**) :-

खालील परिच्छेद वाचून कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे संस्कृतात लिहा :—

निम्नलिखित परिच्छेद पढ़कर किन्हीं पांच प्रश्नों के उत्तर संस्कृत में लिखिए :—

अस्ति एकः पथिकः। सः ग्रामतः ग्रामं गच्छति। मार्गे वनम् अस्ति। पथिकः वनं प्रविशति। सः सततं चलति। सः श्रान्तः भवति। एकस्य आम्रवृक्षस्य अधः विश्रामं करोति। सः स्वपिति। आम्रवृक्षे कोकिलः कूजति। कोकिलस्य कूजनेन सः प्रबुद्धः भवति। कोकिलस्वरेण सः आनन्दितः भवति। सः उपरि पश्यति कोकिलं अन्विष्यति च। सः कोकिलं न पश्यति किन्तु एकं पक्वम् आम्रफलं पश्यति। सः वृक्षम् आरोहति। सः फलं प्राप्नोति

3. (A) Explain with reference to context any **TWO** of the following :-

संदर्भासह स्पष्टीकरण करा (कोणतेही दोन) :-

ससंदर्भ स्पष्टीकरण कीजिए (कोई भी दो) :-

(i) चक्रारपङ्क्तिरिव गच्छति भाग्यपङ्क्तिः।

(ii) भवतु। अविचार्य क्रमं न करिष्यति।

(iii) सर्वजनमनोभिरामं खलु सौभाग्यं नाम।

(iv) अनतिक्रमणीयो हि विधिः।

10

(B) Write short notes on (Any **TWO**) :-

टीपणे लिहा (कोणतेही दोन) :-

किन्हीं दो पर टिप्पणियाँ लिखिए :-

(i) नांदी

(ii) विष्कंभक

(iii) ब्रह्मचारीवृत्तान्त

(iv) काञ्चुकीय।

10

4. Translate any **THREE** of the following :-

खालीलपैकी कोणत्याही तीन श्लोकांचा अनुवाद करा :-

निम्नलिखित पद्यांशों में से किन्हीं तीन का अनुवाद कीजिए :-

(i) आत्मारामसुधीः पवित्रचरितोऽसौ वेङ्कटेशात्मजो

यो मे पूज्यपितामहस्य जनको विद्वद्वरैः पूजितः।

सच्छिष्यैः श्रुतिमन्त्रघोषणपरैः संवेष्टितोऽशोभत

स्कन्धावस्थितमञ्जुशब्दविहगैरश्वत्थवृक्षो यथा।।

(ii) देवत्रीय यस्य तनौ प्रतिष्ठिता

वेदत्रयी यस्य मुखे सुशोभिता ।

तीर्थत्रयी येन यथायथं श्रिता

तं श्रीहरिं मज्जनकं नमाम्यहम् ॥

(iii) गातुं तत् तिलकस्य वीरचरितं कर्णामृतं पावनम्

इच्छावीचिततिप्रकम्पितजलो मन्मानसाम्भोनिधिः ।

प्रज्ञाल्पा विषयो महानिति भवेत् पङ्गोर्गिरिर्लङ्घनं

प्रांशुप्राप्यफलाभिलाष इव वा ह्रस्वस्य तद् दुष्करम् ॥

(iv) प्रसन्ना वाग्देवी सततसुखदा भक्तवशगा

निशान्ते स्वप्ने मां कलितमहिमानं गणपतेः ।

अवोचत् सानन्दं स्थिरचरगुरुः शम्भुतनयः

कलौ बुद्धेर्जाता हरतु तव विघ्नाननुदिनम् ॥

(v) भासं नाट्यविलासहासरचिरं हर्षं च हर्षप्रदं

माघं वाग्धनदं च चित्ररचनागुर्वर्धदं भारविम् ।

वाग्वश्यं भवभूतिमुत्तरकथां रामस्य योऽवर्णयद्

वन्दे तान्सकलान्प्रबन्धरचनाशक्तिप्रदानाय मे ॥ 15

5. Write answer of the following (any **ONE**) :—

खलीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तर लिहा :—

निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लिखिए :—

Give introduction of लोकनायक बापूजी अणे.

लोकनायक बापूजी अणे यांचा परिचय द्या.

लोकनायक बापूजी अणे इनका परिचय दीजिए। 10

OR/किंवा/अथवा

Write the characteristics of Epic.

महाकाव्याची लक्षणे लिहा.

महाकाव्य के लक्षण लिखिए।

6. (A) Explain any **THREE** 'संज्ञा's with 'सूत्रा's :—

कोणत्याही तीन संज्ञा ससूत्र लिहा :—

कोई भी तीन संज्ञा ससूत्र लिखिए :—

(i) इत्संज्ञा

(ii) लोपः

(iii) अनुदात्तः

(iv) सवर्णम्

(v) अनुनासिकः

(vi) संयोगः

9